GAZETA LWOWSKA.

W Poniedziałek Nro. 33. 26. Lutego 1816.

Wiadomości kraiowe.

Z Medyolanu d. 9. Lutego. — NN. Cesarstwo Ichmość używaią tu ciągle pożądanego zdrowia. Dnia 4go b. m. przedstawił tuteyszy Gubernator, Hrabia Saurau, na uroczystém posłuchaniu (audyencyi) J. C. K. Mości Deputowanych centralney Kongregacyi Medyolańskiey, złożoney z różnych stanów i nayświatleyszych mężów, przeznaczonych do złożenia u podnóżka tronu próśb i życzeń Narodu. N. Pan przyiął tę Deputacyę z szczególnieyszą łaskawością.

Dnia 5go b. m. wyiechali ztąd Arcyxięstwo Ichmość, Xięstwo Modeńscy, do Kraiu swoiego.

Królewic Następca Bawarski oglądał w tey stolicy rozmaite publiczne instytuta, osobliwie zaś szkoły i gabinety kunsztów, a dnia wczorayszego zrana wyiechał ztąd z powrotem do Monachiium.

Wiadomości zagraniczne.

Włochy.

Gazeta powszechna zawiera następuiący artykuł z Rzymu pod d. 26. Stycznia:

„Wielka, pierwszych dni Marca nastąpić maiąca promocya Kardynałów, iest dla Ludu Rzymskiego przyiemnem zdarzeniem, gdyż przez to puszczoną będzie w obieg znakomita summa 2 do 300000 szkudów, a wielu zostaiących bez chleba znaydą go w służbie nowych Kardynałów, którzy liczbę sług swoich pomnożyć muszą. Same taxy i małe podarunki, które każdy Kardynał dadź ma, wynoszą 3 do 4000 szkudów. Dawnemi czasy kosztowała taka promocya więcey ieszcze, a to z przyczyny festynów, uczt i świetnych illuminacyi. Po części sam Papież, częscią też Kardynał Sekretarz Stanu w iego imieniu, uwiadomił iuż około 25 Prałatów i Duchownych o zaszczycie, który ich czeka. S. Kollegiium, które od r. 1801 uzupełnionem nie było i na 29 Członków zeszło (między którymi znayduie się 94roletni Kardynał Caraffa, Trajetta, mianowany ieszcze przez Klemensa XIV. i 8 innych Kardynałów mianowania Piusa VI.), doydzie teraz prawie do zupełney liczby, zwłaszcza gdy także promocye koron według dawnego zwyczaiu nastąpią. Gdy wielu z nowych Kardynałów ani własnego znakomitego maiątku nie posiadaią, ni też od bogatych domów uposażeni nie są, przeto dane im będą Biskupstwa, aby mogli żyć z ich dochodów. Oprócz Oyca Fontana Bernadity, który nie iest właściwie mnichem, lecz tylko Duchownym regularnym (*Chierico regolare*) nie znayduie się żaden mnich pomiędzy nowymi Kardynałami, a między dawnymi iest tylko ieden, Kardynał Caselli z zakonu Serwitów. Jest to okoliczność tém większey uwagi godna, ile że sam Papież do zakonu Benedyktynów należy, a nawet (mało wprawdzie poważana) Bulla Syxtusa V. stanowi, aby 4 zakonników między Kardynałami było. Ale Papież, który więcey na istotne dobro Kościoła, iak na zwyczaie zważa, nie znalazł zapewne żadnego mnicha, którzyby się przez cnoty i talenta godnym stał purpury.“ (Tu następuią nazwiska przyszłych Kardynałów.)

Głoszą, że d. 17. Stycznia odprawiła się w pałacu kwyrinalnym tayna Kongregacya, na którey Papież uwiadomił S. Kollegiium o położeniu Towarzystwa Jezusowego, tudzież o tym przypadku, który spotkał Jezuitów w Rossyi.

Według doniesień Gazet Włoskich założono w Tivoli, Terni, Viterbo, Orvieto, Fano, Ferentino i Urbino Kollegiia i Konwikta zakonu Jezuitów; inne maią bydź założonemi w Fermo, Ankonie, Macerata, Faenza i Forli.

Xiążę Modeński, kazał teraz także w Reggio, gdzie niedawno założono Kollegiium Jezuitów, otworzyć Nowicyat i Konwikt Jezuicki, a to dla dopełnienia życzeń mieszkańców i cudzoziemców, pragnących posłać tam na wychowanie synów swoich. Jest iuż tam około 600 uczniów, między którymi znayduią się wychowańce byłego Seminarium biskupskiego.

Dnia 1. Stycznia otworzono uroczyście w Farano, w Xięstwie Modeńskiem, klasztor Kapucynek, które się wychowaniem młodzieży płci żeńskiey szczególniey zaleciły.

)(

Według doniesień z Genui zaniechano tamże od d. 16. Stycznia sypania szańców, które Anglicy dla umocnienia tamecznego miasta byli rozpoczęli i śpiesznie robili. Przyczyna tego niewiadoma. Użytym do tego ludziom zapłacono, darowano im oraz 5dniową płacę i rozpuszczono. Gdy się ta robota zaczęła, dały powód do wielkiey obawy; po iey zaś ustaniu, bardzo znaczna liczba osób przyszła do nędzy.

Francya.

Minister Policyi, rozesłał do Prefektów Królestwa okólnik, w którym między innemi tak się wyraża: „Częste wasze doniesienia wystawiaiące od pół roku codzień więcey korzystne wypadki, poczynione z należytém światłem odmiany w różnych gałęziach publiczney Administracyi, opłacane pomimo ciężkich czasów bez natężenia podatki, iako hołd wierności i miłości ku naylepszemu z Monarchów, wszystko to zdawało mi się dostateczną rękoymią powracaiącego porządku i zaufania w zamiarach równie sprawiedliwością, iak i dobrocią mocnego Rządu. — Nie zmieniło się owe położenie rzeczy, i tylko się polepszyć może; ależ W.Panowie uwiadomiliście mię o taiemnych spiskach, które źle myślący razem po wszystkich mieyscach Królestwa, knować się poważyli. Rozsiane naprzód po wsiach naydziwacznieysze wieści, znalazły nawet po miastach wiarę. To dostatecznie iuż znane postępowanie czynney nienawiści, którą dobrodzieystwa bardziey ieszcze roziątrzaią, powinnoby właściwie tem lepiey ieszcze niemoc onyże dowieśdź i wzgardę tylko wzbudzić, gdyby wyższey Władzy wolno było wszystko lekce ważyć, co dąży do utrzymania umysłów w szkodliwym ruchu. W. Panowie nie zaniedbacie na tym ważnym urzędzie, na który was zaufanie N. Panu powołało, żadney sposobności okazania podległym swoiemu zarządowi, prawdziwego stanu rzeczy; wystawienia im Króla otoczonego miłością swoich Poddanych, wiernością Izb obu, poszanowaniem zagranicznych Władców, Królewską gwardyą, która co dzień staie się licznieyszą, a nakoniec ową 40totysięczną gwardyą narodową, która przez sześć miesięcy tak dzielnie tronu pilnowała. Okażcie im, że Francya zaymuie znowu między innemi Narodami owo mieysce, które iey przynależy; że sprawiedliwość narodowa naywiększych zbrodniarzów, iakieykolwiek rangi dosięga; że Rząd dosyć ma siły do przebaczenia, ponieważ dosyć iest mocnym do ukarania, lecz że na przyszłość tem stalszym, surowszym i nieubłagańszym będzie, im więcey pobłażał przeszłoś etc.

Nasze prywatne doniesienia z Lugdunu (piszą Gazety Francuzkie) są codzień bardziey zaspokaiaiącemi, i przekonywaią nas zupełnie, że spokoyność i bezpieczeństwo w tem mieście nie są iuż więcey zagrożonemi. Sierżant i pięć innych osób, które o podobieństwie przerwania tey spokoyności marzyli, nie posiadaiąc iednakże innych do tego środków, prócz złey woli, zostali wraz z papiernikiem Rosset do więzienia zaprowadzeni, i byli iuż dotąd zapewne przed Sądem stawieni.

Wielka Brytania.

W dniu 2. Lutego, oznaczonym na rozpoczęcie posiedzenia Parlamentu, obie Izby zebrały się o 2giey godzinie, poczém przybyła Kommissya z 5 Parów złożona, i w imieniu Xięcia Rejenta zagaiła posiedzenie. Lord Kanclerz, będący na iey czele, taką miał do obu Izb mowę:

„Milordowie i Mości Panowie Izby Niższey! Zlecił nam Xiążę Rejent, abyśmy wam donieśli, ile boleie nad opłakanym stanem zdrowia Króla JMci, a z drugiey ile się cieszy, że was w takim czasie zwołał, w którym może wam donieść o przywróceniu pokoiu w całey Europie. Odniesione świetne i stanowcze zwycięztwa przez woyska J. K. Mci i Sprzymierzeńców iego, pociągnęły za sobą przywrócenie władzy Króla Chrześciiańskiego w stolicy Kraiów iego, poczém Xiążę Rejent usilnie starał się takie układy ułatwić, iakie za nayzdolnieysze dla zapewnienia trwałey spokoyności i bezpieczeństwa Europy osądził. Spodziewać się Należało, iż w zawieraniu tych układów zaydą wielkie trudności; lecz te przez umiarkowanie i stałość uprzątnionemi zostały. Dwakroć Narody stałego lądu winny oswobodzenie swoie ścisłemu związkowi Mocarstw sprzymierzonych. Nie wątpi Xiążę Reient, iż czuiecie ważność utrzymania w całey mocy tegoż związku, który iuż tyle przyniósł pożytków i za trwałość pokoiu ręczy. Rozkazał Xiążę podać do wiadomości waszey wszystkie traktaty i umowy zawarte. Nadzwyczayne położenie, do iakiego okoliczności rewolucyi Francuzkiey przywiodły Mocarstwa, a mianowicie wypadki roku zeszłego, skłoniły Sprzymierzonych do użycia środków ostrożności, iakie za nieodbicie potrzebne dla zachowania bezpieczeństwa powszechnego uznały. Że zaś Xiążę Rejent przyłożył się do tych środków w zupełnem przekonaniu o ich słuszności i zgodności ze zdrową polityką, spodziewa się więc, iż wy przy-

łożycie się do tego, co będzie potrzebnem do ich uskutecznienia.“

„MościPanowie Izby Niższey! Zalecił Xiążę Rejent, aby wam podany był stan tegorocznych wydatków. Miło mu iest donieść wam, że rękodzieła, handel i dochody połączonych Królestw są w kwitnącym stanie. Wielkie usiłowania, iakiemiście go roku zeszłego wsparli, ziednały mu sposoby ukończenia chwalebnie i prędko woyny ostatniey. Boleie Xiążę Rejent, iż takie usiłowania musiały Kray uciążyć, i zlecił nam was upewnić, iż gotów iest przyłożyć się do środków oszczędności, zgodney z bezpieczeństwem Kraiu i znaczeniem, iakie mamy w Europie.“

Milordowie i MościPanowie Izby Niższey! Układy handlowe ze Ziednoczonemi Stanami Ameryki wzięły pomyślny skutek, a traktat w tey mierze będzie wam podany. — Układy także z wyspą Ceylan pomnożą wewnętrzną pomyślność tey drogiey posiadłości. — W Indyach stanął rozeym, i zapewne będzie zawarty pokóy dogodny dobru naszemu w tey części świata. — Po ustaniu wielkiey walki, do którey należeliśmy w Europie, a która wzniosła charakter i sławę woyskową Narodu Angielskiego do bezprzykładnego w dzieiach naszych stopnia, uznaie Xiążę Rejent, iż po Opatrzności winien to mądrości i stałości Parlamentu, oraz wytrwałości i publicznemu duchowi Ludu J. K. Mości. Starać się będzie Xiążę Rejent sprawiedliwem i umiarkowanem postępowaniem utrzymać wysoką wziętość, iakiey Kray nasz nabył między wszystkiemi Narodami. Rozkazał Xiążę wynurzyć wam szczerą nadzieię iego, iż taż sama iedność między nami, przez którą tyle niebezpieczeństw pokonaliśmy, i tak obfitą w wypadki walkę ukończyliśmy szczęśliwie, ożywiać nas będzie i podczas pokoiu, i wieśdź nas nie przestanie do serdecznego przykładania się do wszelkich środków, wykazuiących naylepiey wdzięczność naszą opiece Boga, i zdolnych pomyślność Kraiu naszego powiększyć.“

Po tey mowie wyszły Członki Izby Niższey, i udały się na mieysce posiedzenia swoiego.

Sessya Izby Wyższey d. 1. Lutego.

Po wyyściu Członków Izby Niższey, wniósł Margrabia Hontly uchwalenie adressu podziękowania Xięciu Rejentowi.

Lord Grenville oświadczył, iż zupełną oddaie pochwałę mowie Xięcia Rejenta.

Lord Lundsdown rzekł: „Nie mogę wprzód zezwolić na podany wniosek względem adressu, dopóki nie będę wiedział, w iakich wyrazach będzie ułożonym. Sława naszego oręża, obalenie potęgi utrzymywaney iedynie przez woysko, są dla mnie źródłem wielkiey radości. Nie może ieszcze teraz Izba sądzić o skutkach; lecz cieszę się słysząc, iż Ministrowie przez udzielenie nam wszystkich pism chcą nas postawić w możności wydania o tem wyroku naszego. Nayprzyiemnieyszą dla mnie iest obietnicą zaprowadzenia nayw większey oszczędności dla ulgi ciężarów, które teraz wszystkie klassy Narodu uciskaią.“

Lord Liverpool oświadczył: Wniesiony adres uważam tak, iak dway powyżsi mówcy. Nie obeymuie on pochwały żadnego układu zawartego przez Ministrów. Jutro podam Izbie niektóre kopiie traktatów.

Lord Holland rzekł: „Wyrazy adressu są bardzo ostrożne. Cieszę się z przywróconego pokoiu, albowiem z początku zaraz przekonałem się o niesłuszności zasad, które były powodem woien. Mogę powinszować Królowi Francuzkiemu przywrócenia go na tron; lecz potrzeba mi pierwey usłyszeć warunki, pod iakiemi to nastąpiło. Byłbym obłudnikiem, gdybym natychmiast zgadzał się na oświadczoną nadzieię trwałego pokoiu, nie wiedząc, iakich środków zabezpieczenia się w tey mierze użyto. Mogę także powinszować pokoiu z Ameryką, lecz powinienem bydź przekonany, iż nie iest krótkim rozeymem. — Uchwalono iednomyślnie adres podziękowania.

Sessya Izby Niższey tegoż dnia.

Baron Auckland wniósł uchwalenie adressu. P. Brand oświadczył: Szanowny Baron namienił w mowie swoiey o niedogodnościach, iakie się czuć daią w niektórych odnogach handlu i rolnictwa; lecz w adressie swoim ani słowa nie powiedział, że Izba ma ie rozpoznać i uchylić. Nie wspomniał także, dla czego tak długo wstrzymano udzielenie nam zawartych traktatów. Słyszemy o ustanowieniu licznego woyska za granicą, co naturalnie wymaga podobnego kroku i u nas; lecz dotychczas nie wiemy nic o przyczynie. Żądam więc, ażeby uczyniono poprawę w adressie podziękowania, z zapewnieniem iak nayrychleyszego udzielenia zawartych traktatów.“

Lord Russel popierał takowe żadanie, mówiąc: „Winienem mocno naganić, iż Ministrowie tak długo odłożyli posiedzenie Parlamentu, i Izbę utrzymywali w niepewności. Szanowny Lord tak podobno przywykł do towarzystwa Cesarzów i Królów, iż poczytuie sobie za upodlenie znaydować się w Parlamencie. Gdy woyna trwała, odsyłano nas do zasiłków naszych, będących w kwitnącym stanie.

Teraz po przywróconym pokoiu przyznaią się, iż handel nasz i rolnictwo upadły. Widziemy za granicą, iż Francya tyle prawie posiada, ile miała, kiedy Król Wilhelm chciał w całey Europie zaciągać przeciw niey żołnierzy. W Kraiu znosiemy zbytnią tanność żywności i ciągłe podatki. Słychać nawet, iż chcą utrzymać opłatę od dochodów.“

Kanclerz Skarbowy odpowiedział: „Miło mi słyszeć, iż idzie tylko o spóźnienie Izbie żądanego udzielenia traktatów; mogę donieść, iż to wkrótce nastąpi. Co się tycze nienaylepszego stanu handlu i rolnictwa, iest to po części naturalnym skutkiem pokoiu, który za powiększeniem liczby rąk, cenę żywności koniecznie zmnieyszać musi, a po części pochodzi z wielkiego ubycia kapitałów, gdyż w ostatnich 3ch latach przez pożyczki i wydatki wyszło za granicę 134 milijonów funtów szterl., z których blisko 43 milijony wrócić się mogło. Względem opłaty od dochodów winienem oświadczyć, iż maią Ministrowie zamysł ponowienia iey z ustanowieniem po 5 od sta. (Odezwano się ze strony oppozycyyney: Słuchaycie! Słuchaycie!)

P. Brongham wyraził: „Bardzo źle uczynili Ministrowie, iż w usta Xięcia Rejenta włożyli wzmiankę o świetney pomyślności kraiowey, gdy tymczasem przyznać muszę, iż rolnictwo i handel, osobliwie wewnętrzny, bardzo cierpią. Wszędzie widać sklepy do naięcia, a książki kupieckie napełnione reiestrami długów, za które ani iednego procentu dostać nie można. Wszyscy zdobywcy i osoby użyte do umów dyplomatycznych w Paryżu, nie potrafili Kraiu naszego uwolnić od nieszczęsnego stanu, iakiego przedtém nie znosiliśmy. Co się tycze pokoiu, cieszę się ztąd, iż kładzie tamę handlowi niewolnikami, i zrzuca z Narodu hańbę, iaką pokóy Utrechtski narzucił. Tuszę sobie, iż Ministrowie iak nayusilniey starać się będą o zniesienie wszędzie tego handlu. Mam także nadzieię, że i Hiszpaniia do tego się przyłoży. (Tu czynił mówca uszczypliwe uwagi nad Hiszpaniią.)

Lord Castlereagh rzekł: „Gotów iestem oczekiwać wszelkich pocisków; lecz muszę oświadczyć, iż nie wypada targać się na zagranicznych Monarchów w mieyscu, gdzie się nie mogą bronić. Oświadczenia względem złego stanu handlu i rolnictwa są bardzo przesadzone, a iak mało Kray nasz ucierpiał, wnieść można ztąd, iż w roku przeszłym wywieziono towarów naymniey za 42,400,000 funtów szterlingów, a zatem o 5,300,000 funtów szt. więcey, iak w zaprzeszłym. Upadek wewnętrznego handlu iest przemiiaiącem nieszczęściem, które zawsze, iak się zdarzyło po woynie Amerykańskiey, było skutkiem pokoiu, a którego Kray nasz łatwo się pozbywa, gdy źródła zagraniczne nie są zatamowane. Któż więc bez pychy i spokoyności nie spoyrzy na stan Anglii? Utrzymanie opłaty od dochodów iest daleko lepszém, aniżeli naruszenie funduszu na umorzenie długów, coby nadwątlało kredyt narodowy.“

P. Tierney oświadczył: „Z radością słyszę, iż wszędzie chcą zaprowadzić oszczędność, i dadż przykład z góry. Mam nadzieię, iż teraz nie podadzą nam wniosku, ażeby zapłacić iakie zaległości listy cywilney lub powiększyć pensye. Szlachetny Lord bardzo mylnie sądzi, iż związek Xiążąt i Ministrów może kontrolować wolne oświadczenia myśli Członków tey Izby. Dopóki ten związek Xiążąt, zmierzaiący (iak się z kilku świeżych wypadków okazuie) do zniszczenia wolności druku i oświadczenia myśli swoich, trwać będzie, dopóty przeciwko temu okrucieństwu powstawać nie przestanę, i proszę szlachetnego Lorda, ażeby za pierwszém widzeniem się z zagranicznemi Ministrami, powiedział im, iż iest ieszcze zgromadzenie, gdzie Ludzie myśli swoie wolno wynurzaią.“

P. Heauth Cote przymówił się w kilku słowach, a przy głosowaniu odrzucono dodatek Pana Brand większością 90 kresek przeciw 23, i adres podziękowania przyięto.

Całkowita własność Królestwa W. Brytanii we wszystkich częściach świata wynosi blisko 5,000 milijonów funtów szterlingów, a dochód 2,736 milijonów. Z rolnictwa żyie w Anglii i Irlandyi 5.500,000 ludzi, a zatém blisko trzecia część ludności. Z rękodzieł utrzymuie się przeszło 3 milijony ludzi, a z handlu zagranicznego i żeglugi przeszło 4,000.000. Ilość pieniędzy wydawanych i odbieranych w Londynie wynosi na dzień 5 milijonów funtów szterl. W samym Londynie iest 72 bankierów; prywatnych zaś i publicznych banków w całym Kraiu 871; maią one kapitału 40,700,000 funtów szterlingów.

Niemcy.

Pisma publiczne zawieraią następuiący artykuł z Gettyngi pod d. 2 Lutego:

Radca Stanu Dabelow wydał tu przed kilku dniami pisemko, pod tytułem: *O 13tym artykule Aktu związku Niemieckiego, tyczącego się Konstytucyi reprezentacyyney*, w którem usiłuie dowieść, że Niemieckie Ludy nie mogą żądać

reprezentacyi, lecz przyiąć ią od Monarchów iedynie iako łaskę. Autor mówi: „Należy przyiąć za rzecz dowiedzioną, że ani Niemiecki Naród w ogóle, ani odrębne pokolenia, nie osiągnęły dobrze nabytego prawa z Aktu związkowego żądania Konstytucyi reprezentacyyney."

„Nie uczyniono z niemi żadnych układów, ani nawet nie układano się tak na ich korzyść, iżby teraz przyiąć tylko potrzebowały."

„Nie maią zatem Ludy prawa żądania od Panuiących, aby artykułu trzynastego Aktu związkowego względem Stanów reprezentacyynych dopełnili, i owszem czekać Ludy powinny, dopóki się tamtym podoba; wszędzie bowiem więcey rzecz ta Rządzących, aniżeli rządzonych obchodzić może."

„W artykule tym nie na samych tylko Poddanych wzgląd główny miano; szło naywięcey o podniesienie upadłego Państw kredytu, co rozumiano, iż może bydź uskutecznionem przez dobrze urządzoną Konstytucyę."

Daley mówi Autor: „Zdaie się, że Panuiący chcieli tylko dać sobie sławo wprowadzenia reprezentacyynych Konstytucyy wtenczas, kiedy stan exaltacyi Ludów ustanie, a na to mieysce spokoyny powróci."

„Nie ma więc Lud prawa nalegania na zaprowadzenie Konstytucyi, nie ma tem samem udziału w tworzeniu Stanów i t. d."

Artykuł trzynasty Aktu Związku Niemieckiego, brzmi iak następuie:

We wszystkich Państwach związkowych zaprowadzoną ma bydź Konstytucya reprezentacyyna.

Pan Dabelow czyni uwagę, że między **będzie** i **ma bydź**, wielka zachodzi różnica.

Nikt nie chciał uwierzyć, czyli to do prawdy lub żartem powiedziano; lecz nie iest to bynaymniey żartem, a Pan Dabelow opiera dowody swoie, nie tylko na teraźnieyszym Akcie Związku Niemieckiego, ale nawet na Związku Reńskim, którego prawomocność przyznaie dotąd w wewnętrznych sprawach Państw Niemieckich.

Studenci Akademii tuteyszey musieli zapewne nie obiąć dobrze tych iego nowych widoków. Zgromadzili się dziś w południe na rynku w liczbie do 500 głów, udali się do stoiącego tam pręgierza, kazali przez uwłaściwioną do takiego czynu (*geeignete*) osobę, przybić na nim to pismo, a nad niem napisać nazwisko: Dabelow.

Otoczywszy potem pręgierz do koła, wykrzyknęli, podług swego zwyczaiu, Panu Dabel w po trzykroć: Pereat! (Niech zginie!), a powtórzywszy to samo przed iego ztamtąd niedaleko odległem mieszkaniem, spokoynie rozeszli się do domów.

O gospodarstwie wieyskiem.

(*Dokończenie.*)

Zważywszy (rzekł nakoniec Pałkownik), że ziemia sama z siebie żadnego użytku nie przynosi; że ludność dopiero, praca i przemysł wartość iey nadaią, i że my posiadacze dóbr właścicielami ziemi iesteśmy, przyznacie spodziewam się, iż naywiększy nasz w tem interes, aby pospólstwo moralnem i umieiętnem stało się. Czem albowiem dzierżawca zręcznieyszy, czem w osobistych wydatkach oszczędnieyszy, czem na przyszłość przezornieyszy, tem większą dzierżawę trwale płacić iest w stanie; a wszakże każdy chłopek iest naszym dzierżawcą, w obszernieyszym znaczeniu tego wyrazu."

„Prawda iest: że chcąc zapewnić skutek moich zamiarów, utraciłem na czas nieiaki część moiey swobody; ale przystoiż w nieczynności i rozpasaniu roskosz znaydować?"

„Nie idzie tutay tylko o powiększenie dochodów moich, iak szanowny Wuiu zdaiesz się rozumieć, lecz bardziey o to: *żeby wystawić wzór szkoły, w którejby się z pewnością i bez przerwy rozwiiały w dzieciach te wszystkie zdolności, których zarodem obdarzył Stwórca każdego człowieka; aby w tey nabywali wiadomości, któreby im przystoyny pobyt na przyszłość zapewniały; aby w tey nareszcie ich chęci dobroczynny dla ogółu indiwiduów kierunek odbierały.* Idzie tutay o wystawienie wzoru rolniczego gospodarstwa, tak urządzonego, *aby przynosząc nadzwyczaynie wielkie korzyści, zarazem mogło służyć za dalszy ciąg szkoły dla Ludu wieyskiego, a to wprawiaiąc Lud do baczności, do rozwagi, do porządku, do punktualności i subordynacyi; i któreby iego charakter moralny i religiyny utwierdzało.* Takie wielkie zamiary nie sąż godne naywiększych ofiar? Zasługuież ten na naganę, kto chroniąc się roztargnienia (które zawsze entuzyazm umarza), wszystkie momenta życia swoiego przedsięwzięciu swemu poświęca? W tym to niesmaku w umysłowym sposobie życia, naszemu Narodowi tak powszechnym, naywiększey przeszkody do wzrostu kunsztów i nauk szukać trzeba."

„To moie usprawiedliwienie da Panom, spodziewam się, pochlebnieyszą opinię o moich przedsięwzięciach, i sprawi to przynaymniey, że zdanie swoie tak długo zawiesicie,

dopóki czas skutków ztąd wynikaiących nie okaże. Pochlebiam sobie nawet, że dla uchybionego wypadku w poiedyńczych szczegółach, i wtenczas nawet, ieżeli całość nie doydzie celu dla niedostarczaiących środków moich, lub innych nieprzewidzianych przeszkód, moim dobrym chęciom sprawiedliwość oddać zechcecie; a przeciwnie, skoro pomyślny skutek zamiary moie uwieńczy, łącznie ze mną nad upowszechnieniem tego wszystkiego, co doświadczenie na tem mieyscu użytecznem okaże, usilnie pracować będziecie, pomnąc na to: co Schelling, Filozof Niemiecki trafnie powiedział: *że wszystko, co z trudnych i ze słabych początków powstaiąc, do wielkiey siły i wysokości wzniosło się, entuzyazmowi iedynie wzrost swóy winno. Państwa i Rzeczypospolite, kunszta i nauki tak powstały. Nie siła iednak poiedyńcza, lecz duch całość ożywiaiący, dokonać to zdoła.*"

„Zostawiam dla tego zdaniu szanownych Panów, czyli nie zechcą z pomiędzy siebie dwóch członków wybrać, którzyby kilka razy do roku stan moiey szkoły i gospodarstwa zrewidowali, końcem zdania wam na zgromadzeniu rocznem sprawy o skutku moich usiłowań. Spodziewam się po waszym patryotyzmie, że to, co dobrem dla Kraiu się okaże, ze wszystkich sił upowszechnić starać się będzie. Tey iedynie nagrody życzę sobie za ofiary, które chętnie na ołtarzu Oyczyzny składam, za uszczypliwe sądzenie o moich zamiarach, iakiego znaiomi i nieznaiomi mieszkańcy naszych okolic, pozwalaią sobie."

„Zaklinam was na miłość Oyczyzny, przypatruycie się zbliska moim pracom, sądzcie o nich ostro, byle gruntownie, ieżeli w czem chybiać będę, lub naśladuycie, ieżeli o dogodności mego systematu przekonacie się. A nade wszystko, nie przypatruycie się memu dziełu w tym tylko iedynie celu, żeby mieć przedmiot do rozśmieszenia iakiego posiedzenia, gdyż ta lekkomyślność i oboiętność w postaci dowcipu, na wszystko dobre, co schodzi z drogi zwyczayney, a do którego dokonania nieiakiego natężenia potrzeba, dowodząc braku miłości prawdy, iest szkodliwszą chorobą dla społeczności, a niżeli barbarzyństwo Gotów i Alanów, którzy przez niewiadomość tylko niszczyli kunsztu twory Greckiego i Rzymskiego ieniuszu."

Odpowiedź Pułkownika nie mogła przekonać słuchaczów, którzy przywykli byli o rzeczach z różnego zupełnie stanowiska sądzić; przeświadczała ich tylko, że Pułkownikowi ani na rozsądku, ani na dobroci serca nie zbywa, lecz że iest zbyt romansowy.

Wuy Pułkownika przekonawszy się, że iaki kruk do wody, taki i od wody, przemyślał nad tem przynaymniey, iakby siostrzeńca na nogi postawić? I w tym widoku radził mu, aby poprzestawszy rozpoczętych budowli, użył reszty posagu matki na skupienie koni i powozów, i aby się udał w konkurencyę do Panny Woiewodzanki, która będąc iedynaczką i nie maiąc rodziców przy życiu, u babki się bawiła. A chcąc siostrzeńca skłonić do swego proiektu, wystawił mu, że dostanie w posagu nietylko obszerne dobra, lubo bardzo zainteressowane i w ręku zastawników i dzierżawców znayduiące się, ale że prócz tego dostaną mu się dwa processa; ieden o reformacyę posagu babki Panny Woiewodzanki, którey bracia znaczne dobra na Podlasiu posiadali; a drugi o windykacyę znacznych dóbr, które naddziadowi Woiewodzanki przez potioritatem zabrane, lecz których dziedzictwa nie odprzysiągł się; i że ukończywszy ie będzie miał dostarczaiący fundusz na skupienie pługów malowanych, machin do siewu i tym podobnych osobliwości.

Znaiąc sposób myślenia naszego Rycerza z danej odpowiedzi, łatwo się domyślieć można, że nie gustował w proiekcie ożenienia się, tak świetne skutki obiecuiącym. Do tego (ieżeli wierzyć można przyiacielowi Pułkownika) zaięte było serce iego wdziękami duszy i serca Panny Teodozyi, która równie iak on, nienawidząc zgiełku, zatrudniała się wychowaniem dzieci po siostrze pozostałych i utrzymywaniem wewnętrznego gospodarstwa w domu szwagra, a przy tem urządzenem szkółki wieyskiey dla dziewcząt, z szczególną gorliwością zaymowała się. W czytaniu zaś historyi, mianowicie narodowey, i poezyi wszystkich Narodów, (które iak kwiatki róźnego kształtu uważała) i w ćwiczeniu się w muzyce, spoczynku i nowych sił do pracy szukała.

Wybrawszy nakoniec goszczący dwóch Deputowanych do przypatrywania się czynom Pułkownika, bardziey przez grzeczność dla gospodarza domu, iak z przekonania, żeby z takich wysokich spekulacyi mogło coś dobrego dla Kraiu wyniknąć, roziechali się. A nasz Rycerz, wystawiwszy sobie, że wszystkich na drogę prawdy dobitnością swych argumentów naprowadził (zwykła illuzya entuzyazmu), widział iuż w duchu taki porządek rzeczy, iakiego zapragnął, i wziął się ze świeżą ochotą do pracy, w którey ia mu wytrwania życzę z serca, a ze mną każdy czytelnik, spodziewam się.